

UNITÁRIUS ÉLET

XX. ÉVF., 1. SZÁM

1966. JANUÁR—MÁRCIUS

Húszéves vagyok

Az UNITÁRIUS ÉLET ezzel a példánnyal a huszadik évfolyamába lépett. Azért, most, amikor a kezébe veszed Testvérem, — bárhol ezen a Globuson, — halld meg és értsd meg — mint valami boldog Zsoltárt — feléd is énekelik a betűk és a sorok együtt a húszévesek dalát.

Örömenek ez és ujjongás, mert az egész időben, amit mi emberek a földön megélhetünk, a húsz év a legszebb. A lángelkű és viharosan égő költőnk szívét is megihlette ez a kor s midőn a két évtized mesgyénjén emlékeit gyűjtögeti már, így sóhajt fel: „Húsz esztendő, az idő hogy eljárt!” Pedig az évek súlyát ebben a korban már nem a számok mérik, hanem a munka adja meg, melyet végeztünk. Az alkotások, melyeket megterveztünk és felépítettünk. Az esztendők tartalma ugyanis maga az élet, melynek erein végigsörgedeznek a percek és Újévtől Szilveszterig minden rezzenését megszentelik a múlt időnek, ha mi hasznosan és okosan használtuk fel azok lehetőségeit.

Egyházi életünk rendje szerint minden gyülekezetünknek van egy lelkipásztora. Az UNITÁRIUS ÉLET, egyedül, az összes gyülekezeteink közös lelkipásztora. Palástja a szeretet, melyet tőlünk kap. Szószéke azoknak szíve, akik olvassák. Munkaterülete a teljes élet. Bibliája az Evangélium. Zsoltárai a mi örömeink. Az ihletet a békében élő és szépen fejlődő élet termékeny összhangjából kapja. És osztódás útján szaporodik. Minél többet adhat önmagából, minél több családhoz eljut, annál többnek érzi magát. Lelkileg, szellemileg és anyagi vonatkozásban egyaránt abból él, amit jó lélekkel, szeretettel, benső indításainkból fakadóan, azoktól kap, akik valamilyen módon támogatják.

Az UNITÁRIUS ÉLET húsz évvel ezelőtt a béke bölcsőjében született s ezzel el is jegyezte magát a legszentebb cél szolgálatára, az ember egyetemes és általános jólétének, a viruló és szakadatlanul épülő életnek lelki és szellemi megmunkálására.

Öröm nekünk, ha fáradozásaink eredményeként külső vonatkozásaiban tágul, terebélyesedik s napról-napra gazdagabb lesz az élet. Mert szeretjük az életet, mint legnagyobb adományt és áldott alkalmat a jóra, a szépre, a legkáprázatosabb elképzeléseink és terveink

kiművelésére. Tudjuk azonban azt is, hogy a külső építkezésekkel, a technikai s általában az úgynevezett anyagi vonatkozású fejlődéssel párhuzamosan, mindenkor lépést kell tartania a benső, a lelki és szellemi fejlődésnek is, mert az az ember, aki minden gondját a külső világ kibontakoztatására fordítja s közben önmagát, a maga benső emberi világának lelki és szellemi fejlesztését elhanyagolja, az olyan ember előbb-utóbb törpe nemzedékké válik, akinek a kezében elporladnak a legmaradandóbb dolgok is, eszményei pedig tiszavirágként terméketlenül hullanak a porba. Az a nemzedék pedig, amelynek munkája nyomán nemcsak a külső világ gazdagodik, hanem emberségének építésével valósággal megéli eszményeit, az olyan generáció kezében állandóan izmosodik az élet s szükségleteire, ha kell vizet fakaszt a sziklából és a sivatagból egyaránt.

Szeretjük az életet: — a szép, — a jó, a fennkölt és tartalmas életet, mely kiküzdötte magát a halál-völgyéből és békéjének, fejlődésének lehetőségét és bizonyosságait önmagában hordja. Ennek a tiszta és igazi emberi életnek a kiteljesedését, — az örökkévalóságnak, a múlandóság feletti győzelmét, az emberi élet manifesztációját ünnepeljük meg a közelgő Húsvétban. Mert Húsvét az élet ünnepe. Most fakadnak a rügyek. Ébrednek a csírák. Feslenek a bimbók. Virítanak a virágok. Most még a sírokon is zöldell a fű. Benépesül a természet világa s csordultig telik élettel. Sokat ígérő, harmónikus, boldog élettel. Az élet szeretetével és feltétlen tiszteletével köszöntjük ezt a színpompás, dús, újjáéledő tavaszi életet a természetben és az emberi közösségekben egyaránt.

Ez a csodálatos emberi élet a maga eszményeivel olyan fenséges összhangban még sehol nem volt, mint Jézusnál, ezért nekünk ő az eszményképünk, élete példaadás, eszményei, ha megtudjuk élni azokat kezességei az üdvösségnek. Az üdvösséges emberi élet diadalnapjára, Húsvétra adjon Isten boldog ünnepeket minden keresztény testvérünknek és békességet az egész emberiségnek. Szívemből kívánom.

Pethő István
püspöki helynök

ÁPRILIS 4

Évenként visszatérő ünnepi fényében mind jobban bontakoznak ki az eredmények, amelyeket népgazdaságunk fejlődése, szociális, gazdasági és kulturális életünk területén a legújabb adatok tükrében tár elénk. Népköztársaságunk ezévi költségvetésének kiadásaiból közel ötven százalékot a népgazdasági terv célkitűzései szerint megvalósítandó ipari beruházásokra, az ipari üzemek korszerűsítésére, a közlekedés fejlesztésére, egészségügyi, oktatási és egyéb kulturális intézmények hálózatának bővítésére kell fordítani.

E célkitűzések sikeres megvalósítását szolgálja a közelmúltban széles körben megvitatott gazdasági irányítási rendszer reformja is, amelyről az ország leg-

magasabb tudományos testületében az Akadémián lezajlott vita eredményeként állapították meg, hogy jelentőségében általános érdekű mind az eddig elért kiemelkedő eredmények, mind pedig a jövőbeli tervek bölcsőjeként.

1945. április 4. Ezen az emlékeztető évfordulón, amikor kegyeletes érzésekkel adózunk az életüket feláldozott hősök emlékének, megbecsülő szeretettel fordulunk az egyszerű dolgozók tízezrei felé, akik a mindennapi munka alkotó fegyvereivel igyekeznek győzelemre vinni az építés szellemének mind szélesebb területeket meghódító békés haditervét.

Dr. Csiki Gábor

Székelykeresztúr szülötte volt. A békés alkotó munka szeretete, egymás megbecsülése és az áldozatkészség szelleme alakította ki idők folyamán e városka lakóinak lelki arcvonásait. Szellemi magtára az egykori unitárius főgimnázium volt, amely hosszú évtizedeken át az egymást váltó nemzedékek fölé magasodva messzi vidéken a „népi főgimnázium” eszményi példájává nemesedett. Anyanyelvre és vallásra való tekintet nélkül egy kissé mindenki tanítványának érezte magát, lett legyen munkás, értelmiségi, földműves, avagy ipart űző városi polgár, — ha nem is volt soha beiktatva az iskola matrikulájába.

Ebben a szellemi légkörben látott napvilágot dr. Csiki Gábor ny. püspöki helynök 1890. november 19-én szorgalmas, székely gazdálkodók gyermekeként. Iskolai tanulmányait részben szülővárosában, részben Kolozsvárott végezte. A középiskola befejezése után kolozsvári teológiai intézetünk hallgatója lett, amelyet kitűnő eredménnyel végzett. Jeles képességeinek elismeréseképpen Ferencz József néhai nagynevű püspökünk rövidesen a kolozsvári egyházközség lelkészévé nevezte ki. További tanulmányait később ösztöndíjasként külföldi egyetemeken gyarapította. Mind jobban elmélyülő baráti kapcsolatait, angol és amerikai hittestvéreink áldozatos segítsége révén, ő létesítette az — akkor Rákos utca, — ma Hőgyes E. u. 3. sz. alatt fővárosunk másodk unitárius templomát s az unitárius főiskolai hallgatók otthonát.

Dr. Csiki Gábor annak idején jelentős részt vállalt egykori egyháztársadalmi szervezeteink irányító és szervezői munkájából is. Ügyvezető titkára volt többek között az egykori Dávid Ferenc Egyletnek, amelynek felolvasó üléseit más felekezetek haladó gondolkodású tagjai is szívesen látogatták. — Dr. Csiki Gábor értékes művekkel gazdagította egyházi irodalmunkat is. Művei közül „Hiszek egy Istenben” és a „Gondolatok a hit világából” legismertebbek. Az előbbihez Ferencz József néhai püspökünk írt előszót, kiemelve az írónak tisztán a vallás légkörében mozgó, gondolatokban gazdag, irányában egyszerű munkásságát, azzal az óhajával: ne legyen unitárius család, amelynek asztaláról a biblia és énekeskönyv mellől e könyv hiányozna.

A szerző mindkét műve unitárius hitrendszerünknek az egyházi irodalom magasabb követelményeihez igazodó, egyben azonban vallásunk népszerűsítésének eszközeit is helyes érzéssel felhasználó tömör összefoglalása. — Dr. Csiki Gábort egyháza érdekében kifejtett tevékenységéért egyházi közösségünk bizalma előbb a Duna-Tiszamenti egyházkör esperesi, majd később a Magyarországi Unitárius Egyházkör püspöki helynökévé történt megválasztásával tüntette ki. Nem maradt el külföldi hittestvéreink elismerése sem. A chicagói egyetem „Meadwille-i” unitárius fakultása ugyanis díszdoktorává fogadta.

Lapunk egykori érdemes szerkesztőjét gyászolja az elhunytban.

Az elhunyt főpásztor hamvasztás előtti búcsúztatása december 22-én a Hőgyes E. u. templomban folyt le, amelyet színültig megtöltött a gyászoló közönség. A gyászszertartást Bencze Márton lelkész végezte, a ravatal kétoldalán palástos lekipásztorok egy-egy evangéliumi igével vettek búcsút az elhunyt főpásztortól. Az egyetemes egyház utolsó üdvözlését Ferencz József főgondnok tolmácsolta.

Dr. Csiki Gábor urnáját január 17-én temették el a farkasréti temetőben, Bencze Márton és Huszti János lelkészek szolgálatával.

„Minden ember maga kell, hogy számot adjon magának arról, hogy mit lát a halálban. Hitem szerint a halál, mit Isten azoknak küld, kik az ő szent akarata szerint éltek, csöndes elpihenés, mint amikor esthajnalon kis leányom álomba ringató karjaim között boldogan elalszik. Álmát új ébredés követi.” (Hiszek egy Istenben) — rendíthetetlen hitet sugárzó szavaival vesszünk búcsút mi is az eltávozott főpásztortól.

Pihenjen békében, kövesse álmát új ébredés.

n. g.

Dr. Zsakó István

A történelmi múltú torockói Zsakó család nemes hagyományokban gazdag nemzetségének kiemelkedő tagja volt. Nagypapa egykor torockó bányaváros főbírája, akinek legendás alakja a nagy mesemondó Jókai Mór tollát az „Egy az Isten” Adorján Manasséjának megformálására ihlette. Zsakó István — e néven a harmadik — életpályáján az orvosi hivatást s annak is a legbonyolultabb területét — az elmeorvoslást választotta. A nagynevű Lechner professzor tanítványa volt, aki mellett előbb gyakornokként, később tanársegédként működött. Szépen ívelő pályájának jelentősebb állomásait az angyalföldi, később a lipótmezői intézet vezetői állása jelzi. A szakfolyóiratokban megjelent több száz tanulmánya, egy termékeny élet gazdag eredményeit őrzi. Különösen az utóbbi években rendkívül élénk munkásságot fejtett ki az orvostörténelem művelése terén is. Legutóbb múlt év december 9-én az orvostörténeti könyvtárban tartott nagy érdeklődést keltett előadást „Az emberi rejtély orvoslélektani magyarázatához” címmel. Kutatásait az orvostörténet unitárius vonatkozásaira is kiterjesztette, s eredményeiről lapunk hasábjain számos cikkben számolt be. Rendkívül buzgalommal igyekezett alapjait megvetni egy unitárius lexikonnak, amelyhez hosszú évek során páratlan kitartással értékes anyagot gyűjtött. Kivételesen fokozott szorgalom és munkakedv, szenvedélyes kutatókészség, egyházával szemben meghatározó módon megnyilvánult, és számtalan áldozatban kifejezésre juttatott hűséges ragaszkodás voltak szelid, szerény emberi lényének legkiemelkedőbb vonásai.

Halála egyházunk közéletének pótolhatatlan vesztesége. Budapesti egyházközségünk érdemes presbiterét, egyházköri közgyűlésünk értékes tagját gyászolja az elhunytban.

Dr. Zsakó Istvánt február 12-én nagyszámú gyászoló közönség kísérté utolsó útjára a farkasréti temetőben R. Filep Imre ek. főjegyző egyházi szolgálatával.

Aldott az igazak emléke!

Miklós Károly

olyan ember volt, aki az író szavai szerint „Szívét a homlokán hordta”.

Aki szemébe nézett, szívébe látott. Senkivel szemben nem volt hátsó gondolata, lelke mélyén rejtegetett, eltitkolt szándéka. Mindig derűs volt, mindig mosolyt ringatott az ajka; aki közelébe került, elárasztotta szeretetreméltó egyéniségének vonzó varázsával. Egyházi tanácsos, egyházköri pénztárnok, a Hőgyes E. u. templomunk hosszú időn keresztül buzgó énekvezére, egyházának áldozatos szívű, hűséges szolgálója volt. Kórházi ágyán áldásos életének még utolsó pillanataiban is, fájdalmain úrrá lett lelkét szeretett egyháza áldozatos segítségének gondolata foglalkoztatta. — Távozása mélységes gyászt fakasztott tisztelői, barátai s mindazok lelkéből, akik ismerték, s aki ismerte, mindenki szerette. Miklós Károlyt hamvasztása előtt, december 18-án széleskörű gyászoló közönség részvéte mellett búcsúztatták a farkasréti temetőben. A gyászszertartást Pethő István püspöki helynök végezte, Bencze Márton és Szász János lelkész közreműködésével. A budapesti egyházközség utolsó üdvözlését Györfi István lelkész tolmácsolta. Urnáját január 13-án helyezték el a farkasréti temetőben, Pethő István püspöki helynök szolgálatával.

„Károly bácsi” jóságos tekintete örökre eltűnt immár a mulandóság fekete kárpitja mögött, de igaz emberségének vissza-vissza fénylő emlékét kegyeletes hűséggel őrizzük.

n. g.

Emlékezés Kiss Dénes kántor-tanítóra

Múlt év decemberében elhunyt Kiss Dénes sepsiszentgyörgyi kántor-tanító atyánkfia. 82 évet ért meg s mint kántor 57 évig állt aktív egyházi szolgálatban. 41 évig tanító is volt. Dr. Kiss József budapesti presbiter atyánkfia és testvérei a felejthetetlen emlékü édesapát gyászolják az elhunytban. Mi az érdemes és kimagasló személyiségű egyházépítő belsőembert gyászoljuk benne. Hátramaradt írásai között egy rövidke feljegyzés pályafutását is érdekesen és tanulmányosan foglalja össze: „A tanítói és énekvezéri oklevelet a székelykeresztúri állami tanítóképző intézetben 1905-ben június hónapban kaptam meg. Negyedévesek voltunk 22-en. A képzőnek az állomáshoz közel egy nagy gyümölcsös kertje volt. Ott nekünk egy-egy tábla föld volt kijelölve. Mindenik beültette 100 db vad csemetével. A következő tavasszal az oltás ideje elkövetkezett. Mind a 22-en beoltottuk. A tanári kar kijött, mikor az oltás kihajtott. Nálam megfogant 97. A többinél 20–25–30. Én ott már kitüntetést kaptam.

Az oklevél megszerzése után 1906 január hónapban Magyarországra pályázatot hirdettek tanítói és kántori állásra. A pályázatban ki volt kötve hogy személyesen be kell mutatkozni, aki pályázik. Végezni az énekvezéri teendőket és még prédikálni is kell. 12-en pályáztunk. A választásnál a keblitanács 4-et jelölt ki. A hívek leszavaztak. Egyik kapott 9 szavazatot. A másik ötöt, a harmadik 6-ot. Én, a negyedik, 96 szavazatot kaptam.

Ferencz József püspök úr engem nevezett ki nagy dicséréttel kántor-tanítónak. 1906. január végén elfoglaltam helyemet. Az elődöm 29 évig volt Magyarországon kántor és tanító.

Mikor az idő megenyhült én mindenik gazda kertjében a gyümölcsfákat rendbe szedtem. — Elkövetkezett a kepe hordása. A gazdák 8–10 kévét ajándékoztak. 25 kalangyát kaptam tisztelet címen. Ősszel elkövetkezett a szőlő szüret. 45 iskolás gyermekem volt és mindenik egy véka szőlőt ajándékozott. Ott 4 évig voltam és sok mindent végeztem.

1910. augusztusban Bölönben a felekezeti iskolát államosították. Pályázatot hirdettek. 32-en pályáztunk. Én kaptam meg oda a kinevezést. Egy pár hónap múlva kántornak is megválasztottak a hívek. — Tanítói és énekvezéri szolgálatom 1906. január közepén kezdődött. 57 év az énekvezéri szolgálatom. Ezen idő alatt 5 püspök, 7 esperes, 8 lelkész működése alatt szolgáltam.

Esperesek: Raffaj Domokos Újszékhelyen lakott. Lőrinczi István Székelykeresztúron volt 101 éves korában halt meg. Néhai Végh Béni Árkoson, néhány Kovács Lajos Brassóban, Rostás Dénes Kálnokon, később Bölönben, majd Kolozsváron, ahol most is lelkészkedik. Ürmössy Gyula esperes Sepsiszentgyörgyön.

Szolgálati helyeim: 1906. január 20-tól 1910. szeptember 30-ig Magyarországon. A négy év folyamán lelkészeim voltak: Demeter Lőrincz, aki 41 évi szolgálat után ment nyugalomba. Fekete Domokos, aki Pipéröl jött 1907. februárjában és októberben meghalt. Kisgyörgy Imre; egy év múlva Hévízre ment. Gyöngyösi Béla, néhány év múlva ő is elhunyt.

Második szolgálati helyem Bölön volt. 1910. szeptember 30.-tól 1926. szeptember 30-ig, tehát 6 évig szolgáltam ott. A lelkész Lőfi Ödön volt.

Harmadik szolgálati helyem Kőkösben volt 1926. szeptember 30-tól 1940. szeptember 10-ig, azaz 15 évet szolgáltam ott Benedek Gábor lelkészkedése idején. Negyedik szolgálati helyem Sepsiszentgyörgy, 1940. szeptemberétől. Lelkészeim: Kovács Lajos dr., aki 1943-ban Kolozsvárra ment teológiai tanárnak. Helyébe Ürmössy Gyulát választották lelkésznek, jelenleg ő az esperes is. Örömmel gondolok vissza életemre.

Mi pedig kegyelettel gondolunk vissza az érdemes egyházi munkásra, aki az utóbbi években többször is itt járt körünkben Budapesten, meglátogatni gyermekeit. Szép székely arca, délceg termete, egész lényéből áradó lelki tisztasága és egyháza iránti hűsége feledhetetlenül vésődött emlékezetünkbe. **R. Filep Imre**

A tanítványok és a föltámadás

Az evangéliumi tudósítások szerint, ezen a napon teljesedik be a jeruzsálemi templom megtisztításakor elhangzó prófécia „rontsátok le a templomot és én harmadnapra fölépítem”. Mert nagypénteket is beleértve, alig telik el 3 nap és bekövetkezik a nagy esemény, Jézus föltámadása.

Az evangéliumnak ilyen irányú tudósítása évszázados vitára szolgáltat alapot. A vita lényege röviden ez: Van-e kivétel az egyetemes természeti törvények alól? Előfordulhat-e, hogy valaki halála és néhánynapos sírjátétele után ismét megjelenjen és úgy viselkedjék, mint a halál bekövetkezése előtt? Azaz: föltámadhatott-e Jézus? Mindenekelőtt leszögezhetjük azt, hogy mi unitáriusok a hit kérdésében is csak azokat a dolgokat fogadjuk el igazságnak, amelyek összeegyeztethetők a józan ésszel. Így annak a meggyőződésnek adunk hangot, hogy Jézus testi föltámadása úgy, ahogy arról az evangéliumok szólnak, nem következhetett be. A ma élő teológusok arról tanítanak, hogy Jézus a kereszten befejezi életét, de az ember fejlődésébe vett hite és a szeretet eszméje túllépi a szűk tanítványi kört, majd Izrael határait is, s ebben a megjelenésében — amit méltán tekintenek föltámadásnak — diadalmasodik a világ fölött. Ezen a diadalmas úton föltámadásának gondolata olyan elemekkel bővül, amelyek a kor minden vallásában megtalálhatóak. Ezek derítenek fényt arra az azonosítási törekvésre, amelyet a hajdani Egyház visz végbe azzal, hogy Jézust a meghaló és föltámadó istenek tulajdonságaival ruházza föl. Teszi ezt azért, hogy ne maradjon alul abban a küzdelemben, amelyet kénytelen megvívni a kor nagy vallásaival. Jézusnak az evangéliumokban azért kell testileg föltámadnia, hogy a következő korok kereszténysége olyan vallásalapítóra hivatkozhasson, akinek hatalma van túllépni a természeti törvényeken, gyógyítani és csodákat tenni. Érdekes, hogy az evangéliumi tudósítások szerint Jézus közvetlen tanítványai is kétkednek mesterük föltámadása felől. Ezek a kétkedő tanítványok nagyon reálisan nézik az életet. Nem hitetlenek, csupán nem tudják elfogadni a képtelen dolgokat. A kor haladottabb szemléletét képviselik, akik minden néven nevezendő kérdésben élnek a gondolkodás lehetőségével és így Jézus halálát és az azt követő eseményeket is az örökélet szemszögéből nézik. A föltámadást a képzelet szüleményének tartják, míg az örökéletben az élet egységének és folyamatosságának tényét látják. Az örökéletben szerintük sincs elmúlás, végső megsemmisülés, s nem utolsó sorban reális tényen is alapszik. Ugyanis az nem más, mint az események végtelen ismétlődése, illetve a fejlődés állandósága, amely nincs meghatározott helyhez és időhöz kötve. Ennek az élet és a halál csupán csak egy átmenetet képező része, s nem tudjuk, hogy még milyen változatai lehetnek, s az időtelenségnek hol találjuk meg zárókövét? Ez nem filozófiai spekuláció, hanem materiálisan is igazolt tény. A test nem él örökké. Az élőből élettelen, a húsból és vérből por és hamu lesz. Viszont a lélek tovább él a hozzákapcsolódó események ismétlődésében.

Jézus föltámadása és vele együtt húsvét jelentősége ilyen értelmet nyer. Az örökélet a tanítványok szemében az a fényforrás, amely mindig tiszta fénnel árasztja el a világot. E fény hatására a húsvétban ma már mi sem Jézus testének föltámadását emlegetjük, hanem az életnek örökkévalóságát, amelyben mindig újabb tanítványok indulnak el Istenországának építésére.

Kelemen Miklós
lelkész

Az értelem és a szellem élete*

Az értelem szellemi funkció, a szellem életének egyik megnyilatkozási formája. De annak ellenére, hogy e két dolog kapcsolata vitathatatlan, sokan vannak, akik az értelem világát elhatárolják minden egyébtől, mintegy kipányvazzák az ész működését az érzelmi világ határaihoz. Ami ezen kívül van, az számukra nem létezik.

Az ész nagykorúságát a görög filozófiában találhatjuk meg először. Platonban megvan még a gondolatforrongás hű képe, mikor az ész önmaga előtt még a legnagyobb csoda s saját fényétől mintegy megittasul. De már Platon észrevette, hogy két fajtája van a létező dolgoknak: egy látható és egy láthatatlan. Ezt mondja: „Mikor a lélek önállóan, magában vizsgálódik, akkor eljut a tisztához, az örökkévalóhoz, a halhatatlanhoz, s a mindig egyformához, s állandóan mellette is marad, mintha rokon természetű volna vele.” Az antik világ nagy gondolkodójának ez a megállapítása azért érdekel minket, mert a görög gondolkodás mentes volt minden korábbi eszmei ráhatástól, mivel ő volt a későbbi európai kultúra alapjainak első szegletköve. Platon tehát a befeléfordulással, és az önvizsgálat módszerével tapasztalta meg saját magában a szellem tényeit.

Később, a XVII. században Descartes francia filozófus emelte trónra az ésszt. Abból az elvből indult ki, hogy semmit sem fogad el igaznak, csak amit tisztán és világosan tud felfogni, aminek igazságát józan ésszel nem tudja kétségbevonni. A magára és önjelére eszmélt ész valóságos mámorban látott hozzá a tudás megszervezéséhez. Hatása különösen a francia szellemet forradalmasította.

De bárki is legyen az ész mindenhatóságának hirdetője, egy dolog bizonyos: az élet nem fér el az értelemalkotta tudomány merev sémáiban. Az értelem hajlamos arra, hogy igazságigényét az immanens világhoz mérje, míg a szellem csakis az abszolút, változatlan és egyetemesen érvényes igazságot igyekszik megközelíteni.

A szellem működése folytonosan teremt és gyarapít, az anyag ellenben oly valami, amely folytonosan szétesik és elhasználódik.

Kant szerint: az ész nem alkot, hanem csupán fogalmakat rendez el.

Már a görögök megmutatták, hogy az értelem csalnak, nem adják a világ igazi képét. Mikor mi azt hisszük, hogy a világ tárgyakból áll, s a tárgyak a maguk változatosságában a világ igazi alakját mutatják, csalódnak. A tárgyak folyton változó sokasága mögött rejtőzik a világnak igazi képe, az örök és változhatatlan ideák, szubsztanciák világa. A szubsztancia nem más, mint: „az ismeretes tulajdonságok ismeretlen hordozója”.

Az anyag és a szellem annyiban ellentétesek, hogy az anyag elméletileg a végetség birodalma, míg a szellem lényegesen a szabadságé. Az élet nem más, mint az anyagot a maga céljaira használó szellem működése. Az érzet az a pont, ahol a szellem az anyagot érinti.

Azt szokták mondani, hogy az élő fajok fennmaradásának egyik titka, az alkalmazkodó képesség. Lásuk közelebbről a kérdést.

Egy nagyon egyszerű, kezdetleges lény, épp oly jól alkalmazkodott a környezetéhez, mint az ember, mert sikerült benne megélnie. S akkor — ha az alkalmazkodás magyaráz mindent —, miért lett az élet szövevényesebbé, sőt miért lett bonyolulttá mind finomabban és veszélyesebben?

Szemmel látható, hogy van élet-impulzus, valami, ami folyton felülmúlni próbálja önmagát, és szándéka: többet vonni ki magából, mint amennyit tartalmaz, többet ad, mint amennyije van, *szellemi erő*. Egy-két példa: A gondolat, amit még csak gondoltak, a műremek,

mely még csak fogalmi állapotban van, a költemény, mely még csak álom, nem igényel erőfeszítést. Erőkifejtést kíván a költemény megtestesítése szavakban, a művészi koncepció megvalósítása szoborban, vagy festményben. Ez az erőfeszítés kínos, sokszor nagyon gyötrelmes. És mégis, miközben tesszük, érezzük, hogy oly értékes, sőt talán értékesebb, mint a mű, melyet létrehoz, mert nemcsak annyit vontunk ki vele magunkból, amennyi ott volt, hanem többet: önmagunk fölé emelkedtünk. Miért? Mert a szellem élete mindenütt a teremtésben jut kifejezésre. Az alkotás öröme mindig az élet győzelmének hangsúlyozó jele.

A nálunknál alsóbbrendű és magasabbrendű világban sok olyan dolog van, amelyet értelmünkkel felfogni nem tudunk. Tehát maradjunk önmagunknál.

Ha magasba tekintek, oly kép tárul elém, amely semmi máshoz nem hasonló, amit nem lehet szavakkal leírni, csak legfeljebb képekkel érzékelhetővé tenni. Egy folyamat látok, ezerszínű folyamat, amely lassan hömpölyög, amely soha nem ismétli önmagát. Látok egy egységes sokféleséget és egy sokféleségben megnyilatkozó egységet. Mint egy végtelen polifonikus zene hullámszik tova lelki életünk. Itt nincs megállás, nincs visszafordulás, nincs ismétlődés, az élet mindig új, állandóan teremti önmagát. S ez a fönséges aktus világosan tanítja, hogy az örökkévalóság nem a halál örökkévalósága, hanem az életé.

Aki belenézhetne egy működésben levő agyvelőbe, követhetné az atomok jövés-menését és értelmezhetné mindazt, amit végbevisznek, az kétségtelenül tudna valamit abból, ami az elmében történik, de nagyon keveset. Pontosan annyit tudna, amennyi a test gesztusaiban, tartásaiban és mozgásaiban kifejezhető, ami a lelkiállapotban vagy folyamatos vagy egyszerűen csak kezdődő cselekvés: a többi rejtve maradna előtte. Az agybeli tevékenység a szellemi tevékenységhez képest annyi, mint a dirigens pálcájának mozdulatai a szimfóniához képest. A szimfónia mindenfelől túlömlik azokon az ütemező mozgásokon. A szellem élete ugyanígy ömlik túl az agyvelő életén.

Kétségtelen, hogy magát a halhatatlanságot tapasztalatilag nem lehet bizonyítani. Minden tapasztalás korlátozott időtartamra vonatkozik. De az is nagyon sok volna, ha a tapasztalás területén ki tudnók mutatni a továbbélés valószínűségét. Ha az agy munkája megfelelné a szellem teljességének, ha az agybeli és a szellemi között egyenértékűség volna, akkor a szellem az agy sorsára juthatna és a halállal vége lenne mindennek. De ha a szellemi élet túlárad az agybeli életen, ha az agy nem tesz mást, mint mozgásokra fordítja le egy csekély részét annak, ami a szellemben történik, akkor a túlélés oly valószínű, hogy a bizonyítás kötelezettsége sokkal inkább arra hárul, aki tagad, s nem arra, aki állít.

Az értelem önmagát devalválja, amikor a szellem létezését és örökkévalóságát tagadja, Szent Ágoston írja: „Az ember szalad hegycsúcsot, végtelen óceánt, szélesen hullámszó folyamat, csillagjárást bámulni, s önmagával nem törődik. Én visszavonulok lelkem rejtekébe.”

Igen, ha visszavonulunk saját lelkünk belső világába, megtapasztaljuk, hogy életet és enyészetet hordozunk magunkban: szellemiséget és testiséget. De az is világossá lesz előttünk, hogy az enyészet sohasem tudja legyőzni a diadalmas élet fénylő sugárzását.

Dr. Szabó István

UNITARIUS ÉLET

Laptulajdonos a Magyarországi Unitárius Egyházkör.

Felelős szerkesztő és kiadó: Pethő István.

Evi előfizetési díj 12 forint.

Budapest, IX. Hőgyes Endre utca 3.

66.00100/2 — Zrínyi Nyomda, Budapest

Fv.: Bolgár I.

Index szám: 25 842

* Olvasmány: Bergson: Metafizikai értekezések.

HÍREK

Kedves Olvasóinknak Istentől áldott boldog húsvéti ünnepeket kívánunk.

Templomainkban a húsvéti ünnepek alkalmából úrvacsoraszolgáltatás lesz.

Államsegélyünket a Magyar Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány, ez évben is változatlan összegben folyósítja. Egyházunk elnöksége az Állami Egyházügyi Hivatal elnöksége útján kormányunknak köszönetét nyilvánította.

VERES PÁLNAK, az Állami Egyházügyi Hivatal főosztályvezetőjének több évtizedes erdélyi munkája elismerésül, nyugállományba vonulása alkalmából az Elnöki Tanács a Munka Erdemrend arany fokozata kitüntetéssel adományozta. A kitüntetettnek egyházunk elnöksége jókívánságait tolmácsolta. Szívvel gratulálunk.

Tordai Borbély Sándor, a Váci Siketnéma Intézet országos hírű egykori igazgatója emlékének áldozott a hazai gyógy-pedagógusok társadalma, születésének századik évfordulója alkalmából. A váci intézet előtti szobornál tartott koszorúzási ünnepségen Angyal József igazgató méltatta a nagynevű pedagógus érdemeit, aki negyedszázadon át volt a tanintézet igazgatója.

Januárban a Hőgyes E. u. gyülekezeti összejövetel során Simon József ny. országos gyógypedagógiai szakfelügyelő magasszínvonalú megemlékezésben ismertette Borbély Sándor sokfelé ágazó érdemes munkásságát, jelentős közéleti szerepét. A műsor keretében T. Borbély Pál testvérünknek, Borbély Sándor fiának, több aranyoszekli dalát nagy sikerrel énekelte. Boronkay Sándor, a szerző zongorakísérével. Az evangélikai szolgálatot ez alkalommal Pethő István püspöki helynök végezte.

Február 20-án a Hőgyes E. u. gyülekezeti összejövetelen Szász János lelkész evangélikus, Gyallay Domokos a neves író, rendkívül hangulatos, a tőle megszokott jóízű humorral átszőtt elbeszélését olvasta föl. Balogh Éva szavalóművésznő megrendítő hatású, kimagaslóan művészi szavalata és Harangozó Jolánka szép énekszáma egészítette ki az est műsorát, melyet szeretetvendégség követett.

A volt székelykeresztúri gimnázium ezeltől 50 évvel bocsátotta ki az első érettségiző diákokat. Az iskola egykori diákjai ebből az alkalomból vendiák találkozó összehívását tervezik. Felkérjük a gimnáziumban járt öreg diákokat — ha középiskolai tanulmányaikat nem is a gimnáziumban fejezték be —, hogy címüket mielőbb közöljék, lapunk szerkesztőségével. A találkozó előreláthatólag június végén, vagy július elején lesz.

Orgonaavató ünnepség volt a Nagy Ignác utcai gyülekezetben február 12-én, Trajtler Gábor evangélikus lelkész szolgálatával. A bevezető szolgálatot R. Filep Imre ek. főjegyző tartotta. A főlemelő ünnepségen szép számú gyülekezet vett részt.

Heltai Gáspár-kiállítás nyílt meg a Petőfi Irodalmi Múzeumban a „Száz fabula” megjelenésének negyedszázadik évfordulója alkalmából. Heltai 1566-ban megjelent gyűjteménye szépirodalmi tevékenységének kiemelkedő műve. Bemutatják ezenkívül a XVI. századi kolozsvári nyomdászat emlékeit is.

A vargyasi egyházközség közadakozásból és közmunkával, templomát kívül-belül megújította, a templom 150 éves jubileuma alkalmából. 1965. november 14-én volt a felavató ünnepség. Erre az alkalomra a templom zsúfolásig megtelt. Sokan vettek részt a szomszédos egyházközségekből is. Az istentiszteleten Dr. Kovács Lajos főjegyző prédikált. Dr. Kiss Elek püspök szózatot intézett a templomi gyülekezethez. Úrvacsorai ágendát Urmóssy Gyula esperes mondott. A püspök úr kíséretében többen voltak a közeli egyházközségek lelkészei is. 750-en vettek Úrvacsorát. A templomi ünnepély műsorán szavalatok, egyéni és dalárda énekszámokkal a gyülekezet tagjai szerepeltek. A templomépítés és javítás történetét Dimény András helybeli lelkész ismertette.

Kocsord, országunk legtávolabbi egyházközségében örövendesen lelkes gyülekezeti élet folyik. A hívek buzgó és áldozatkészek. Jelenleg a templomot és paróchiát akarják új kerítéssel körülvéni, mivel a régi már megrongálódott és nem felel meg az igényeknek. A jelenleg társégházi minőségben élő debreceni gyülekezetben szintén épületjavítási és tatarozási tervekkel foglalkoznak. Az irodahelyiség, ill. gyülekezeti terem padlózatát, amely valamilyen beázás folytán megrongálódott, kicserélik és műanyag borítással látják el. A tönkrement csatornákat fel szándékoznak újítani. Örömmel jelentjük, hogy az utóbbi pár hónapban unitárius halottunk nem volt. Ennek ellenében Kocsordon ez évben két gyermeket kereszteltünk.

Adományok a Nyugdíjalapra

Székelly Zsigmond 100 Ft., Kelemen Istvánné 25,—; Szalay Lajosné 25,—; Dutka Mihályné 20,—; Fodor Árpád 20,—; Fodor Pál 20,—; Palatka József 10,—; T. Borbély Pál 30,—; Imreh Károlyné 10,—; Szimonidesz Gyuláné 10,—; Kmetty Jánosné 5,—; Helfenstein Illdikó 10,—; Harmos Árpád 10,—; Gmehling Róbert 20,—; Dr. László Jenő 100,—; Gálfalvi Sándor 10,—; Özy. Jákó Nándorné 15,—; Mózes Elemér 8,—; Szilágyi Ilona 10,—; Vargay Kálmánné elhalt szülei emlékére 50,—; Győrő David 10,—; Szánthó Béláné 10,—; Bácsi Anna 10,—; Szőke Gergely 6,—; Katona Sámuel 8,—; Prág Jenőné 25,—; Csáka Jánosné 10,—; Nyúzó Gyuláné 20,—; Id. Tófalvi Sándor 20,—; Miklós Károlyné férje emlékére 10,—; Szabó Sándorné 10,—.

Lelkésztestületünk állásfoglalása a Vietnami Demokratikus Köztársaság elleni hadviselés ügyében

Egyházkörünk lelkesi testülete február 15-én tartott ülésében az alábbi határozatot hozta:

„Mi a magyarországi unitárius egyház kör lelkészi testülete mély megdöbbenéssel és szomorúsággal értesültünk arról, hogy az Észak-amerikai Egyesült Államok felújította a Vietnami Demokratikus Köztársaság elleni légitámadásokat.

Mi unitárius lelkészek szószéki szolgálataink során, a rádió hullámain és egyházi sajtónk hasábjain keresztül több alkalommal fejeztük ki tiltakozásunkat ezzel a barbár háborúval és embertelen pusztítással szemben, amelyet az Egyesült Államok kormánya kezdeményezett és folytat jelenleg is.

Összintén öröm érzete töltött el mindnyájunkat, amikor a karácsonyi szeretet hangulatban felcsillant a reménység, hogy az ellentéteket békés tárgyalásokkal is el lehet intézni. Ezek a reménységek semmisültek meg bennünk az újabb akciók következtében, amelyeket mélyszégyen megdöbbenéssel elítélünk. Elítéljük azért, mert unitárius lelkészek vagyunk, — annak az egyháznak lelkészei, amelynek tanításaiban megalapításától kezdve, sarkalatos tétel volt Dávid Ferenc első egyházalapító püspökünknek Ézsaiás próféciáját idéző jelmondata: „A próféták oly békességről mondanak jövődöt, amely még soha nem volt, mert minden fegyvernek el kell veszni, — a szabályokból szántóvasak lesznek és olyan békesség, hogy semmi háborúságnak helye többé ne legyen!”

Ezt a vallás-erkölcsi világnézetet az embernek az élethez való jogát és az élettel szembeni feltétlen tisztelet elvét hirdettük és szolgáltuk egész eddigi történelmünk folyamán.

Az embertelen és vak pusztítás ellen tiltakozunk és tudjuk, hogy egy háború láncreakciója kiszámíthatatlan, mert minden újabb háborús tett tragikus lépéssé válhat azon a lejtőn, amely az emberiség végső pusztulásához vezet.

Összintén reméljük, hogy az emberi békevágy hatalmasabb lesz, mint a féktelen pusztítás örölete és megmenti az emberiséget egy jobb és emberhez méltó igazságos béke számára. Az igazságos béke szolgálatára szólítunk fel a világban minden unitárius és szabadelvű vallásos közösséget és különösen az Amerikai Egyesült Államokban élő és szolgáló unitárius és universalista lelkész-testvéreinket.”

Fenti határozatot felterjesztették az Állami Egyházügyi Hivatal elnökének.

Adományok az Unitárius Életre

Sz. Zsakó Judit és Zsakó György elhalt nagybátyjuk Dr. Zsakó István emlékére 100—100 Ft. Szigethy Gyuláné néhai nagybátyja Weress Ákos emlékére 100 Ft.-ot adományozott. —

HALOTTAINK

Vandzó Józsefné Budapesten meghalt. Január 21-én az új köztemetőben helyezték örök nyugalomra. Pethő István püspöki helynök szolgálatával.

Orbók Sándor testvérünk, életének 85. évében, múlt év december 8-án Balassagyarmaton meghalt. Egyházunk odaadó, hűséges híve, áldozatos lelki tagja volt. A balassagyarmati köztemetőben helyezték örök nyugalomra.

Kutasi Eszter Budapesten elhunyt. Január 14-én kísérték utolsó útjára, Pethő István püspöki helynök szolgálatával. Évtizedekig budapesti egyházközségünk egyik legáldozatkészebb tagja volt, a gyülekezet közösségi munkájából mindig kivette részét.

Mechlovits Andorné meghalt. Urnáját február 12-én helyezték el a farkasréti temetőben. R. Filep Imre lelkész szolgálatával.

Dr. Kerekes István cukorgyári fővegyész hamvasztás utáni búcsúztatása február 15-én volt a farkasréti temetőben.

Marosi Béláné elhunyt. Megboldogult testvérünket Bencze Márton lelkész szolgálatával helyezték örök nyugalomra.

Simon Andrásné, egyházköri számvevő testvérünk hitvestársa Budapesten meghalt. Február 15-én kísérték útjára az új köztemetőben.

Rendkívüli tisztújító közgyűlés

A Magyarországi Unitárius Egyházkör életében jelentős eseményre került sor március 27-én. Rendkívüli tisztújító közgyűlésre ültek össze egyházunk parlamentjének tagjai. Gyülekezeteink vidéki és fővárosi képviselői érezték ezen a napon, hogy amikor beléptek a Bpest. V. Nagy Ignác u. 2—4. sz. alatti közgyűlési terembe, a felelősségnek sokkal nagyobb súlyát hordozzák vállaikon, szívükben és tudatukban, mint sok más közgyűlésen. Érezte mindenki, hogy határozott lépést kell tennünk az együtt végzendő egyházi munka lehetőségének megteremtése felé, — s a hangsúly ezen az együtt kifejezésen van.

Reggel 9-kor kezdődött a Közgyűlés, melyet megtisztelt jelenlétével Telepó Sándor csoportvezető úr, az Állami Egyházügyi Hivatal elnökének és hivatalának képviselőjében. Ferencz József főgondnok és a betegsége miatt sajnálatosan távol levő Pethő István püspöki helynök atyánkfiát helyettesítő R. Filep Imre egyházköri főjegyző elnöklete mellett megalakulván a Közgyűlés, néhány formális tárgysorozati pont után Főgondnokunk elnöki megnyitóját hallgatta meg feszült figyelemmel a Közgyűlés és a nagyszámú vendégsereg. Olyan időpontban gyűltünk össze, — hangsúlyozta elnöki megnyitójában Ferencz József főgondnok atyánkfia — amikor jónéhány kiemelkedő unitárius egyházi eseményre emlékezhetünk; nevezetesen: 400 esztendővel ezelőtt, 1566 január 20-án hirdette először unitárius értelmezés szerint az evangéliumot Dávid Ferenc a kolozsvári főtéri nagytemplomban; egy évvel ezelőtt halt mártírhálált James Reeb amerikai unitárius lelkész, a faji egyenlőség és humanitárius gondolatnak ez a fiatal és bátor harcosa; a most folyó esztendőnek egyik februári napján emelte fel tiltakozó szavát a magyar Unitárius Lelkészek Kollégiuma a vietnami amerikai agresszió fokozódása ellen; a jövőt illetően pedig olyan feladataink vannak, amelyeknek megoldása megfontoltságot és bölcsességet kíván, amelyre különben múltunk is kötelez. Alapos és a mai igényeinknek megfelelő, korszerű egyházalkotmányt kell létrehoznunk a sok haladó hagyományt tartalmazó réginek a módosítása által. És fel kell készülnünk a magyar Unitárius Egyház megalakulásának 1968-ban bekövetkezendő 400 éves fordulójára.

Az elnöki megnyitó utáni tárgysorozati pontokból kiemelkedett Boros Áron hódmezővásárhelyi énekvezér 60. szolgálati évfordulójáról való megemlékezés. Megható volt már annak pusztá tudomásulvétele is, hogy valaki közülünk, egy olyan melegsívű és határozott jellemű testvérünk, mint Boros Áron atyánkfia, 60 esztendeje szolgálja az Urat s ennek természetes következményeként az embert, a magyar népet, unitárius egyházunkat. Amikor R. Filep Imre elnöklő főjegyző atyánkfia átnyújtotta a gyémántdiplomát, — emlékezvén hódmezővásárhelyi lelkészkedésének megannyi közös epizódjára is, — nemcsak Boros Áron, a mi legidősebb testvérbátyánk volt mélyen meghatódva, hanem mi is valamennyien, akik részesei lehettünk ennek a felemelő aktusnak és annak, hogy Boros Áron hódmezővásárhelyi énekvezérünk a lelkészi kar tiszteletbeli tagjává vált. Továbbiakban a szeretet és a megbecsülés hangján szólt a Közgyűlés Dr. Nyíredy Géza atyánkifáról, aki majdnem két évtizeden keresztül töltötte be egyházunkban a titkár-előadói tiszteletet. Majd figyelemmel hallgatta meg a Közgyűlés Pethő István esperes püspöki helynök atyánkfia nyugdíjazás iránti beadványát s a Nyugdíjtanács március 16-án kelt azon határozatát, melynek értelmében a nyugállományba vonuló püspöki helynök kiemelt nyugdíjra érdemesült 1966. április 1. hatállyal.

Közgyűlésünk feszült várakozással hallgatta Bencze Márton megbízott előadó előterjesztésében az Állami Egyházügyi Hivatal elnökének válaszlévelét, melyet az Unitárius Lelkészek Kollégiuma — Egyházköri Tanács által is magáévá tett — felterjesztésre küldött. Az Unitárius Lelkészek Kollégiuma ugyanis a f. évi feb-

ruár 15-i ülésében R. Filep Imre budapesti vezető lelkészt a püspöki helynök, Ferencz József atyánkfiát pedig a főgondnoki tisztségre ajánlotta választó Közgyűlésnek s ehhez az Állami Egyházügyi Hivatal elnökének a hozzájárulását kérte az Unitárius Egyházkör és a Magyar Népköztársaság között megkötött Egyezmény értelmében. Közgyűlés örömmel és nagy megelégedéssel vette tudomásul Prantner József miniszter úrnak, az Állami Egyházügyi Hivatal elnökének a hozzájárulását ahhoz, hogy nevezettek választás alá bocsáthatók legyenek.

Ezek után következett az a rendkívül fontos aktuális Közgyűlésünknek, amely egyházalkotmányunk sarkalatos tétele. Lejárt ugyanis a régi elnökség megbízatása s ennek egyenes következményeként a régi elnökség elhagyta az elnöki emelvényt, melyet aztán nyomban elfoglalt a korelnökség, — egyházi részről Györfi István lelkész, világi részről Gyallay Domokos író atyánkfia, kiknek nagy tisztuk volt a választások lebonyolítása. A szavazatok leadása után már el is következett az istentisztelet kezdetének ideje. Az ünnepélyesség hangulata még csak fokozta a templomot megtöltő hívek áhitatát, amikor bevonultak, palásttal vállukon, vidéki és fővárosi lelkészeink, Bajor János kocsordi lelkész vonult a szószékre. Imájában és egyházi beszédében a lélek mélységeiben járt, a tények erejével ható magas nivójú igazságokat foglalt szavakba a szeretetnek jézusi nyelvezetén; bizonyítván, hogy magasság és mélység egyazon léleknek a dimenzióiban tud otthonos lenni. S miután a Himnusz utolsó akkordjai is elhangzottak, a korelnökség újra megnyitotta a Közgyűlést, most már a templomban, felhíván a szavazatszedő bizottságot, — elnöke és tagjai Huszti János, dr. Menyhart Dénes és Orbán Gyula voltak — hogy a lezajlott szavazásról tegye meg a jelentését. Huszti János tisztán csengő hangja megtöltötte a templomot, mikor jelentését megtette: A Magyarországi Unitárius Egyházkör RENDKÍVÜLI TISZTÚJÍTÓ KÖZGYŰLÉSE 1966. március 27-én új egyházi vezetőséget választott az alábbiak szerint:

ESPERES PÜSPÖKI HELYNÖK: R. FILEP IMRE
EGYHÁZKÖRI FŐGONDNOK: FERENCZ JÓZSEF

Főjegyző: Bencze Márton Számvevő: Józán György
Közügyigazgató: Bajor János Pénztáros: Györfi István

Jogtanácsos: Dr. Kozma Jenő

Teológiai intézeti igazgató: Györfi István

Allandó Vegyes Bizottság Elnöke: Dr. Bartalis Ákos

Az Egyházköri Tanács 12, a Közgyűlés 14 új tagja, valamint a fegyelmi és a közigazgatási bíróságok kerültek még megválasztásra, illetve kihirdetésre. Majd az eskü letétele következett, melyet a Közgyűlés tagjai s a templomi gyülekezet felállva hallgatott végig. Az eskü szövegét Szász János lelkész, a Közgyűlés kijelölt jegyzőkönyv-vezetője olvasta fel.

Az üdvözlések során Györfi István és Huszti János lelkészek, Dr. Mátéffy Géza gondnok mondtak meleg hangú köszöntő szavakat főtisztelendő R. Filep Imre püspöki helynök atyánkfiának. Telepó Sándor, az Állami Egyházügyi Hivatal képviselője Prantner József miniszter úr, az Állami Egyházügyi Hivatal elnökének és a maga nevében mondott keresetlen szavakkal üdvözlétet, kifejezvé azt a meggyőződését, hogy az Unitárius Egyházkör és Magyar Népköztársaságunk közötti jó kapcsolatok tovább fognak gazdagodni és erősödni. Püspöki helynök atyánkfia, megköszönvén a jókívánásokat, szeretettel üdvözölte új munkatársait, valamint a megújult Egyházköri Tanácsot, a Közgyűlés új tagjait, mindannyiunk életére Isten gazdag áldását kérve.

A népes közegében Telepó Sándor, az ÁEH képviselője nagy tetszéssel fogadott pohárköszöntőt mondott. A Brassai serleg-beszédet R. Filep Imre püspöki helynök tartotta,